

mulier instituut

Samenvatting

Een samenvatting van het rapport:
Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland' - De oogst
van het sportakkoord. Voortgangsrapportage juni 2022

Marieke Reitsma

Ad Hoogendam

Rutger de Kwaasteniet

Hugo van der Poel

Samenvatting

Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), NOC*NSF en Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) hebben op 29 juni 2018 het Nationaal Sportakkoord ondertekend. De ambitie daarin is dat iedereen in Nederland nu en in de toekomst zonder belemmeringen in een veilige en gezonde omgeving plezier in sport en bewegen kan hebben.¹ Een consortium van RIVM, Kenniscentrum Sport & Bewegen en Mulier Instituut monitort de uitvoering van het akkoord. Deze rapportage is de zevende voortgangsrapportage. Zie voor een overzicht van alle voortgangsrapportages de [webpagina Monitoring Nationaal Sportakkoord](#).

In deze rapportage staan de zes pijlers van het Nationaal Sportakkoord centraal: inclusief sporten en bewegen; duurzame sportinfrastructuur; vitale sport- en beweegaanbieders; positieve sportcultuur; van jongs af aan vaardig in bewegen; en topsport die inspireert. Per pijler wordt een beeld gegeven van de voortgang op de geformuleerde ambitie, doelen en maatregelen. Dit beeld is gebaseerd het monitoren van indicatoren en zogeheten oogstsessies. Oogstsessies zijn focusgroepen waarin met een groep deskundigen een inventarisatie is gemaakt van de belangrijkste veranderingen en ontwikkelingen binnen de pijler.

Deze samenvatting start met de ondersteuning vanuit de lokale lijn, sportlijn en nationale lijn (hoofdstuk 2). Daarna worden de belangrijkste opbrengsten en bevindingen per pijler van het sportakkoord besproken (hoofdstuk 3 t/m 8). We sluiten af met de hoofdpunten uit de slotbeschouwing (hoofdstuk 9).

Ondersteuning vanuit lokale lijn, sportlijn en nationale lijn

De implementatie van het sportakkoord verloopt langs de lokale lijn, de sportlijn en de nationale lijn. Vanuit elke lijn worden ondersteunende activiteiten uitgevoerd om te werken aan de ambities van de zes deelakkoorden.

Lokale lijn

Vrijwel alle Nederlandse gemeenten (347 van de 352) hebben een lokaal of regionaal sportakkoord gesloten en geven hier uitvoering aan. De ondersteunende activiteiten in de lokale lijn richten zich vooral op de (betrokkenen bij de) lokale sportakkoorden. Enkele nieuwe opbrengsten en ontwikkelingen in het afgelopen jaar:

- Er zijn nieuwe bijeenkomsten (zowel digitaal als live) georganiseerd: informatie- en intervisiebijeenkomsten voor professionals en ambtenaren over de afstemming tussen sport- en preventieakkoorden (twaalf keer, 250 deelnemers), informatie- en intervisiebijeenkomsten voor projectleiders en kerngroepen van lokale sportakkoorden (25 keer, 220 deelnemers), provinciale themabijeenkomsten over het sportakkoord (tien keer, circa 1.600 deelnemers) en provinciale bijeenkomsten voor leden en ondersteuners van lokale kerngroepen (twaalf keer, 350 deelnemers).
- VSG en Kenniscentrum Sport & Bewegen hebben het monitorinstrument 'Reflectietool lokale sportakkoorden' voor regiegroepen van lokale sportakkoorden ontwikkeld en geïmplementeerd in de zomer van 2021.
- VSG en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) werken samen aan de uitbouw van de lokale sportakkoorden tot sport- en preventieakkoorden. Ze ontwikkelen bijvoorbeeld een handreiking om gemeenten te ondersteunen bij extra inzet op gezonde leefstijlinterventies en de impuls op bewegen. Deze interventies en impuls vinden plaats vanuit het steunpakket sociaal en mentaal welzijn en leefstijl.

¹ Ministerie van VWS, VSG, VNG, & NOC*NSF (2018). [Nationaal sportakkoord 2018-2022. Sport verenigt Nederland](#). Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

- Sinds de start van de lokale sportakkoorden in mei 2019 heeft de helpdesk van VSG circa 10.000 vragen gehad, voornamelijk van gemeenten (80%). In het afgelopen jaar gingen nieuwe vragen met name over de aanvraag van extra middelen van de SPUK Sportakkoord, afstemming tussen sport- en preventieakkoord en afstemming met de adviseur lokale sport.

Sportlijn

De gezamenlijke sport (NOC*NSF, sportbonden en brancheorganisaties ondernemende sport) draagt bij aan de lokale en landelijke samenwerking bij de ondersteuning van clubs en vrijwilligers. Enkele nieuwe opbrengsten en ontwikkelingen in het afgelopen jaar:

- In 2021 is de functie van adviseur lokale sport geëvalueerd. Dit heeft geleid tot verschillende aanpassingen in de functie per 1 januari 2022. De belangrijkste zijn:
  - Meer focus op een beleidsadviserende rol. De adviseur denkt mee met het lokale netwerk bij vragen als ‘waarop worden keuzes voor verenigingsondersteuning gebaseerd?’ of ‘hoe zorgen we voor borging van ingezette ondersteuning?’
  - De rol is samengevoegd met die van ‘regionale verbinder’, een al langer bestaande functie bij NOC*NSF. De adviseur lokale sport heeft als kerntaak het adviseren van lokale netwerken, maar kijkt ook regionaal, bijvoorbeeld door verenigingsondersteuners in dezelfde regio met elkaar in verbinding te brengen.
  - De structuur is aangepast om aan te sluiten bij de bovenstaande aanpassingen. De adviseurs werken nu in duo's en zijn verdeeld over de 28 VSG-regio's in Nederland. Elk duo bestaat uit iemand vanuit de georganiseerde sport (sportbond/NL Actief) en iemand vanuit een provinciale sportserviceorganisatie (PSO).
- Per 31 maart 2022 zijn er 63 adviseurs lokale sport. Zij vervullen de rol van adviseur lokale sport vanuit de gezamenlijke sportpartijen en zijn in dienst bij een lokale of regionale sportserviceorganisatie (33), sportbond (26), ondernemende sportorganisatie (2) of anders (2).
- Het aantal aangevraagde diensten via het sportakkoord is verder gestegen van 2.933 diensten op 31 maart 2021 tot 4.562 diensten op 31 maart 2022. De stijging door de tijd is gelijkmatig. De meest aangevraagde diensten zijn verduurzamingstrajecten voor verenigingen (1.750). Daarna zijn de meeste diensten aangevraagd op het thema vitale sport- en beweegaanbieders (1.075), waarvan vaak procesbegeleiding (518 keer). Diensten zijn het vaakst aangevraagd door clubs uit de sporttakken voetbal, tennis en volleybal.
- Het aantal binnengekomen vragen over het sportakkoord bij de supportdesk van NOC*NSF is verder gestegen van 465 vragen op 31 maart 2021 tot 533 op 31 maart 2022. De meest voorkomende vragen gaan over het afnemen van diensten, interesse in of meedenken over het sportakkoord en het koppelen met of informatie over de adviseur lokale sport. Vanaf maart 2020 werd het aantal vragen over het sportakkoord minder, en vanaf maart 2021 is dat nog verder teruggelopen.

Nationale lijn

De nationale lijn richt zich op kennisdeling, borging en validatie binnen de thema's van het sportakkoord. Enkele nieuwe opbrengsten en ontwikkelingen in het afgelopen jaar:

- Het ministerie van VWS heeft sinds de start van het sportakkoord 34 verschillende projectsubsidies en -opdrachten toegekend, verdeeld over vier pijlers van het sportakkoord. Deze komen in het rapport waar mogelijk terug in het hoofdstuk over de pijler waar het project aan bijdraagt.
- Er worden innovatieprojecten uitgevoerd door challenges uit te zetten via Sportinnovator. Sinds de start van het sportakkoord zijn elf challenges uitgezet, waaronder twee nieuwe sinds maart 2021: ‘Circulaire sportmaterialen’ en ‘Topsporters die meer Nederlanders bereiken en inspireren’. Voor beide challenges zijn winnaars begin 2022 gestart met een project.
- Het vraagstuk menselijk kapitaal in de sport heeft geleid tot de ontwikkeling van de [Human Capital Agenda](#) (HCA), die in de zomer van 2021 met de Tweede Kamer is gedeeld. De agenda bestaat uit de knelpunten en oplossingen die de sportsector zelf ziet voor zowel professionals als vrijwilligers. In 2022 wordt gesproken met stakeholders over acties ter uitvoering van de

speerpunten uit de HCA en het ontwikkelen en inrichten van een duurzaam en stevig overleg HCA Sport, als waarborg voor het gezamenlijk en gericht verbeteren van de arbeidsmarkt.

Inclusief sporten en bewegen

De ambitie van het thema inclusief sporten en bewegen is dat iedere Nederlander een leven lang plezier beleeft aan sporten en bewegen in een inclusieve sport- en bewegomgeving. De belangrijkste ontwikkelingen in deze pijler zijn:

Meer bewustwording en aandacht voor het thema inclusie

- Het sportakkoord heeft ‘een zoektocht’ naar de betekenis van inclusief sporten en bewegen in gang gezet. Inclusie is multi-interpretabel en roept positieve associaties op. Het begrip is daarom een krachtige aanjager voor sociale gelijkheid in sport en bewegen. Het breed kunnen opvatten van inclusie leidde er anderzijds toe dat meer tijd werd besteed aan planvorming en probleemdefinities dan aan het uitvoeren van activiteiten die sport en bewegen inclusiever maakten.
- De inspanningen van de netwerkalliantie ‘Sporten en bewegen voor iedereen’ hebben eraan bijgedragen dat inclusief sporten en bewegen op lokaal niveau is geagendeerd, dat sport-, onderwijs- zorg- en welzijnsorganisaties bij dit thema meer samenwerken en dat meer kennis werd gedeeld over inclusief sporten en bewegen.
- Het belang van inclusief sporten en bewegen is nadrukkelijker onder de aandacht gekomen van mensen voor wie sport en bewegen niet of in beperkte mate inclusief is. Via de campagne ‘Wees Welkom in de Sport’ is het afgelopen jaar bijvoorbeeld aan experts en aan mensen in kwetsbaardere posities (o.a. met een beperking) overgebracht dat zij inclusie mogen ‘verwachten’, aldus de alliantiepartners. De partners en lokale betrokkenen gaven wel aan dat de campagne minder vruchten afwierp dan gehoopt, omdat de campagne betrekkelijk kleinschalig was.

Kennisuitwisseling en samenwerking vond sector-overstijgend plaats

- Sportbonden, gemeenten, sportopleidingen en professionals die werkzaam zijn op het snijvlak van sport, bewegen, onderwijs en zorg, dachten samen na en werkten samen aan inclusief sport en bewegen. Buurtsportcoaches, leefstijlcoaches en jongerenwerkers wisten elkaar beter te vinden.

Meer passend sport- en beweegaanbod voor specifieke doelgroepen

- De grotere bewustwording en aandacht voor het thema en de sterkere samenwerking tussen partijen uit verschillende sectoren en niveaus hebben geleid tot nieuwe en andersoortige sport- en beweegmogelijkheden. Zo zien betrokkenen op lokaal niveau dat nieuwe sport- en beweegplekken of -routes zijn ontstaan die specifiek bedoeld zijn voor kinderen, jongeren, volwassenen en/of ouderen. Binnen deze initiatieven gaat steeds meer aandacht uit naar groepen met weinig beweeg- of sportervaring, mensen die fysieke, mentale of psychosociale belemmeringen ervaren, mensen die in armoede leven en/of mensen met een taalachterstand.

De coronapandemie

- Maatregelen tegen de verspreiding van het coronavirus werkten belemmerend voor de uitvoering van sport- en beweegactiviteiten en voor het ontwikkelen en in de praktijk brengen van nieuwe initiatieven. Sport- en beweegprofessionals verloren kwetsbare groepen (o.a. mensen met een lage sociaaleconomische status (SES), mensen met een migratieachtergrond, ouderen) meer uit het oog gedurende de coronapandemie.
- Positief was dat de coronapandemie de ervaren urgentie van het tegengaan van sociale ongelijkheid in en door sport en bewegen heeft aangewakkerd. Daarnaast werd meer geïnvesteerd in het toegankelijk maken van sportaccommodaties en buitenruimten.

Duurzame sportinfrastructuur

De ambitie van het thema duurzame sportinfrastructuur is om Nederland te voorzien van een functionele, goede en duurzame sportinfrastructuur. De aanpak van het thema duurzame sportinfrastructuur kenmerkt zich door de verwevenheid met andere processen, zoals de aansluiting op de Routekaart Verduurzaming Sport, waarin betrokken partijen afspraken hebben gemaakt over het realiseren van de verduurzamingsopgave. De belangrijkste conclusies voor deze pijler zijn:

Landschap van sportaccommodaties

- Tijdens het laatste wetgevend overleg in de Tweede Kamer werden onder andere vragen gesteld over de staat van onderhoud van de aanwezige sportaccommodaties. Met het Kwaliteitszorgsysteem Sportaccommodaties (KZS), dat sinds 1 juli 2021 operationeel is, moet hier op termijn meer inzicht in komen. Het KZS heeft als doel om op basis van uitwisseling van accommodatiegegevens breder inzicht te bieden in de kwaliteit van sportaccommodaties. De deelnemers aan de oogstsessie zien het KZS als een belangrijke eerste stap.
- De woningbouwbehoefte legt met name in de grote steden druk op de sportruimte. De stedelijke gebieden ervaren al in grote mate een tekort aan sportruimte en zien deze tekorten verder oplopen door de toename van het aantal inwoners. Deze druk op de ruimte vraagt om goede samenwerking, bijvoorbeeld tussen verenigingen. Het sportakkoord heeft deze samenwerkingen in gang gezet, waardoor lokale partijen elkaar beter weten te vinden. Dit is de voornaamste meerwaarde van het sportakkoord volgens de deelnemers van de oogstsessie.
- De druk op de sportruimte in steden is zichtbaar in de score op de Kernindicator Sportaccommodaties. De score op de kernindicator hangt samen met stedelijkheid: naarmate de stedelijkheid toeneemt, neemt de score op de kernindicator af. In 2021 heeft heel Nederland een score van 21,5 op de Kernindicator Sportaccommodaties. Deze score is vergelijkbaar met de score in 2020 en iets hoger dan in 2018 (21,1).
- Sportverenigingen lijken niet in alle gevallen gebruik te maken van de mogelijkheden die de BOSA biedt. Zo maakt slechts de helft van de verenigingen die hebben geïnvesteerd in onderhoud van hun sportaccommodatie en/of kantine gebruik van BOSA-subsidie.
- De nadruk moet in de toekomst meer komen te liggen op de maatschappelijke waarde van sportvoorzieningen en minder op alleen het terugdringen van de exploitatielasten. Het lokale sportkapitaal optimaal benutten voor de samenleving is een beter streven dan het terugdringen van exploitatielasten. Dat neemt niet weg dat er mogelijkheden zijn om exploitaties te verbeteren door verbindingen aan te gaan met andere domeinen of organisaties.

Verduurzaming van de sport

- Bij het thema verduurzaming zijn de doelen en acties vooral gekoppeld aan de Routekaart Verduurzaming Sport. Daarbinnen is aandacht voor circulariteit, energiebesparing en CO₂-reductie en voor milieuvriendelijk beheer van sportvelden. In het afgelopen jaar is daar aandacht voor biodiversiteit, watermanagement en milieuvriendelijk beheer van kunstmatige ondergronden aan toegevoegd. In hoeverre de doelen op het gebied van duurzaamheid worden gehaald zal duidelijk moeten worden in de herijking van de Routekaart. RVO rondt deze herijking af in september 2022. De deelnemers uit de oogstsessie stellen vast dat de sportsector achterloopt op de gestelde doelen en dat zeker de ontwikkeling van gasloze sportaccommodaties niet van de grond komt.
- Iets meer dan een derde van de sportverenigingen heeft gebruik gemaakt van BOSA-subsidie voor duurzaamheidsmaatregelen.
- De indruk bestaat dat flink meer geïnvesteerd moet worden om de duurzaamheidsdoelen te bereiken. Er is een stijgende lijn zichtbaar en er gebeuren veel goede dingen in het veld. Maar de stijgende lijn moet steiler worden om de doelen te bereiken. De coronacrisis heeft daarbij geen of een beperkte rol gespeeld. Mede door de huidige energieprijzen wordt nu meer urgentie gevoeld om te verduurzamen. Dat kan zorgen voor de benodigde extra stimulans. Daarentegen bestaan

zorgen over de stijgende bouwkosten en de tekorten aan installateurs om de maatregelen uitgevoerd te krijgen.

Buitenruimte

- Vanuit wetenschap, sportaanbieders en overheid is de aandacht voor de buitenruimte toegenomen. Dit is meer het gevolg van de coronapandemie dan van inspanningen in het afgelopen jaar vanuit het sportakkoord. Hier speelt bijvoorbeeld de toegenomen druk in bossen en natuurgebieden een rol.
- Beleidsmatig is bij gemeenten meer aandacht gekomen voor sport en bewegen in de buitenruimte. Op lokaal en nationaal niveau is de aandacht voor buitenspelen toegenomen, mede als gevolg van discussies over de afname van motorische vaardigheden bij kinderen. Ondanks deze ontwikkelingen signaleren we dat de verbinding tussen ruimtelijke ordening en sport en bewegen vaak onvoldoende is. Dit wordt onderstreept door de beperkte aandacht voor sport en bewegen in de omgevingsvisies. Vanuit het sportakkoord wordt vooral een beroep gedaan op beleidsambtenaren sport om hier wat mee te doen, maar zij gaan veelal niet over de buitenruimte en boeken vooralsnog weinig vooruitgang bij de inbedding van sport en bewegen in de omgevingsvisies.

Vitale sport- en beweegaanbieders

De ambitie van het thema vitale sport- en beweegaanbieders is het toekomstbestendig maken van deze aanbieders. Het streven is het aantal toekomstbestendige verenigingen te vergroten en sportondernemers uit te dagen meer maatschappelijk te ondernemen. De belangrijkste ontwikkelingen in deze pijler zijn:

Samenwerking en netwerkvorming

- Samenwerkingen op lokaal niveau tussen sport- en beweegaanbieders waren er vaak al, maar ze zijn door het sportakkoord verdiept en verbreed naar organisaties buiten de sport, zoals buurt en wijk, welzijn en zorg.
- De vorming van lokale kernteams die de regie voeren over de uitvoering van lokale akkoorden draagt bij aan onderlinge samenwerking en netwerkvorming. Wel is er een oververtegenwoordiging van professionele organisaties in vooral de middelgrote en grote gemeentes. Als sport- en beweegaanbieders in kernteams zijn aangesloten, zijn dit vooral de grote en krachtige sportverenigingen en nog te weinig de wat kleinere sportverenigingen en ondernemende sportaanbieders.
- Sportbonden geven aan dat de toegenomen lokale samenwerking de belangrijkste opbrengst is. Enkele sportbonden hebben hun verenigingen actief gestimuleerd en ondersteund om lokaal partners op te zoeken en samenwerking aan te gaan, bijvoorbeeld door lokaal sessies te organiseren.
- Ondernemende sportaanbieders zijn op veel plekken nog onvoldoende aangehaakt. Ze zijn ondervertegenwoordigd binnen kernteams en bij de uitvoering zijn ze weinig betrokken. Er valt in vergelijking met enkele jaren geleden wel een positieve ontwikkeling waar te nemen, maar dit gaat nog traag.
- Bij de geringe betrokkenheid van ondernemende sportaanbieders bij de lokale sportakkoorden is wel enige nuancering op zijn plaats: in veel gemeenten zijn ondernemende sportaanbieders medeondertekenaar van het lokale sportakkoord. Uit onderzoek naar de uitvoering van de lokale akkoorden blijkt dat zij in 31 procent van de gemeenten ook vertegenwoordigd zijn in de kern- of regiegroep. En 37 procent van de respondenten geeft aan (zeer) tevreden te zijn over de betrokkenheid van ondernemende sportaanbieders (ter vergelijking: 40 procent is (zeer) tevreden over de betrokkenheid van sportverenigingen). Er zijn dus grote verschillen tussen gemeenten. Bovendien zijn er grote verschillen tussen ondernemende sportaanbieders: grote commerciële fitnessketens zijn niet te vergelijken met kleine vechtsportscholen of een kegelclub.

Gemeentelijk sportbeleid

- Gemeenten hebben meer aandacht voor de positie en behoeften van sport- en beweegaanbieders. Bij de totstandkoming van de akkoorden kregen zij gelegenheid input te leveren en aandacht te vragen voor zaken die zij belangrijk vinden. In een latere fase is door corona veel contact geweest tussen sportverenigingen en gemeenten en hebben gemeenten wat meer oog gekregen voor de problemen en behoeften van sportverenigingen.
- Op gemeentelijk niveau is nog te weinig integraal beleid en bundeling van financieringsstromen vanuit verschillende domeinen/sectoren.

Verenigingsondersteuning, Adviseurs Lokale Sport en diensten

- Er vindt meer afstemming plaats tussen verschillende partijen die zich met verenigingsondersteuning bezighouden en er is meer aandacht voor de kwaliteit en effectiviteit van verenigingsondersteuning. De afstemming tussen adviseurs lokale sport en lokale verenigingsadviseurs is nog niet overal optimaal. Goede afstemming is van belang, onder andere bij het creëren van een 'fit' tussen vraag en aanbod van services.
- In het begin waren de rol en de meerwaarde van de adviseurs lokale sport adviseurs nog niet voor iedereen duidelijk. Deze zijn in de loop van de tijd wel duidelijker geworden, zoals hun adviserende rol naar gemeenten.
- De toegevoegde waarde van adviseurs lokale sport is, afhankelijk van de lokale situatie, vooral gelegen in het adviseren van en samenwerken met lokale clubondersteuners, gemeentelijke beleidsmedewerkers, sportraden/platforms, enzovoort, het verbinden van lokaal en landelijk beleid (NOC*NSF/bonden) en het kunnen inzetten van services.

Positieve sportcultuur

Overal met plezier, veilig, eerlijk en zorgeloos kunnen sporten is de centrale ambitie binnen het thema positieve sportcultuur. De belangrijkste ontwikkelingen in deze pijler zijn:

Meer bewustwording van het belang van een positieve sportcultuur, maar nog teveel vrijblijvendheid

- De bewustwording van het belang van een positieve sportcultuur is zowel op landelijk als op lokaal niveau toegenomen en de thematiek is vaker terug te zien in beleid en financieringsmogelijkheden. Het is moeilijk te bepalen in hoeverre de toegenomen aandacht komt door het Nationaal Sportakkoord. De aandacht lijkt in ieder geval vergroot door (maatschappelijke) (sport)incidenten, zoals misstanden in de turnsport, aandacht voor criminele inmenging en berichtgeving over matchfixing in de sport.
- Door expliciete benoeming van positieve sportcultuur als deelakkoord van het Nationaal Sportakkoord is het een duidelijk gespreksonderwerp geworden, merken de professionals. Dit heeft bijgedragen aan aandacht voor en uitvoering op positieve sportcultuur, zowel door budgetten vanuit het sportakkoord als vanuit gemeenten die door landelijke aandacht voor het onderwerp budgetten vrijmaakten.
- Ondanks de grotere bewustwording is er nog te veel vrijblijvendheid voor bonden, gemeenten en verenigingen om aandacht te besteden aan het thema positieve sportcultuur. In de lokale sportakkoorden krijgt het thema relatief minder vaak aandacht dan andere deelakkoorden.
- Er is meer bewustwording, maar gedrag op de club veranderen is nog een volgende stap. Clubs zien niet altijd dat het creëren van een positief sportklimaat een cultuurverandering vergt.

Meer inzet op pedagogisch-didactische kennis en vaardigheden van trainers

- Vooral de aandacht voor pedagogisch-didactische kennis en vaardigheden van trainers en coaches is de afgelopen jaren toegenomen. Dit komt onder meer terug in de cijfers over de inzet van ondersteuningsproducten en over clubkadercoaching, dat sinds 2019 bestaat. Uit registratiedata

van NOC*NSF blijkt dat de meeste ondersteuningsproducten (diensten) vanuit de sportlijn zijn gericht op de trainer, coach of instructeur (43%). Het aantal opgeleide clubkadercoaches is gestegen tot 300 en 50 tot 75 gemeenten zijn gaan werken met clubkadercoaching. NOC*NSF schat dat er in het voorjaar van 2022 circa 5.000 trainers/coaches betrokken zijn bij clubkadercoaching, ten opzichte van 3.000 in 2021.

- De aandacht voor het pedagogisch sportklimaat verschilt sterk per vereniging. Nog lang niet alle verenigingen hebben aandacht voor de pedagogisch-didactische kennis van trainers. Zo bleek uit een eerdere peiling onder het verenigingspanel dat een kwart van de verenigingen afspraken maakt met trainers over de omgang met jeugdsporters.
- Betrokkenen benoemen dat de aandacht voor een pedagogisch sportklimaat bij sportbonden nog wat achterloopt vergeleken met gemeenten. Dat is bijvoorbeeld te zien bij het opnemen van het onderwerp in de reguliere opleidingen. Een klein aantal bonden is hier zeer actief mee bezig.

Sociale veiligheid: meer bewustwording, maar nog weinig toepassing

- Deelnemers ervaren meer bewustwording van het belang van sociale veiligheid en grensoverschrijdend gedrag bij gemeenten/sportservices, bonden en NOC*NSF. NOC*NSF zelf merkt een toename in aandacht, bijvoorbeeld door hoge deelnamecijfers bij bijeenkomsten of webinars over sociale veiligheid.
- Deze vergrote aandacht leidt (nog) niet tot inzet bij alle bonden en gemeenten/sportservices. Zo blijkt uit onderzoek onder gemeenten dat circa twee derde van de gemeenten (boven)gemiddeld aandacht heeft voor sociale veiligheid en sport in het gemeentelijk beleid, maar slechts een klein aantal gemeenten is werkelijk actief op dit punt. Circa een derde van de gemeenten doet (nog) niks op dit onderwerp. Voor veel gemeenten is het een relatief nieuw beleidsthema.
- Enkele (vooral grote) gemeenten zijn zeer actief op dit onderwerp. Zo zijn vier gemeenten actief in een pilot waarin clubs gestimuleerd worden om aan basisnormen sociale veiligheid te voldoen. Binnen de pilot hebben NOC*NSF, VSG en een aantal bonden en gemeenten begin 2022 gezamenlijk deze basisnormen opgesteld. Dit is een voorbeeld van de ontwikkeling dat er (o.a. op dit onderwerp) meer contacten en samenwerkingen zijn ontstaan tussen sportpartijen en overheidspartijen.
- Sportverenigingen hebben meer besef van het belang van sociale veiligheid. In hoeverre dit leidt tot praktische toepassingen, zoals het gebruik van de basisnormen sociale veiligheid, is niet bekend. In lokale sportakkoorden is sociale veiligheid een relatief weinig genoemd speerpunt.

Bredere integriteitsthema's: grote verschillen

- We constateerden in de voortgangsrapportage van 2021 in het deelakkoord positieve sportcultuur een verbreding van pedagogisch sportklimaat en sociale veiligheid naar bredere integriteitsthema's, zoals online gokken en kansspelen, criminele inmenging, sociale uitsluiting en discriminatie, doping en matchfixing. Deze verbreding zagen we vooral in onderzoek, media-aandacht en deels in beleid van landelijke organisaties, maar minder in lokaal beleid en uitvoering. Dit beeld is onveranderd.
- Deelnemers merken dat een integrale aanpak op de bredere integriteitsthema's ontbreekt. Dit komt mede doordat de problematieken nogal van elkaar verschillen en er verschillende aanpakken nodig zijn, los van het sportakkoord.
- Het aandeel sportverenigingen dat bekend is met de Code Goed Sportbestuur is gestegen. In 2019 was 28 procent ofwel bekend met de inhoud van de code ofwel had van de code gehoord. In 2022 was dit 48 procent.

Van jongs af aan vaardig in bewegen

De ambitie van het thema van jongs af aan vaardig in bewegen is om meer kinderen aan de beweegrichtlijnen te laten voldoen en de neerwaartse spiraal van de motorische vaardigheid van kinderen de komende jaren in positieve richting om te buigen. De belangrijkste ontwikkelingen in deze pijler zijn:

Bewustwording als startpunt

- Er is een algehele toename van bewustwording, weliswaar met grote verschillen. Het sportakkoord heeft bijgedragen aan een hogere mate van bewustwording van het belang van een brede motorische ontwikkeling en van inzetten op het bevorderen van de kwaliteit van bewegen van jongs af aan. De mate waarin er aandacht is verschilt echter. De indruk is dat er vooral op lokaal (gemeenten, uitvoeringsinstanties) en provinciaal niveau meer aandacht is. De aandacht voor het thema blijft volgens de respondenten op landelijk niveau achter (politiek algemeen, ministeries), maar ook bijvoorbeeld bij organisaties als de PO-raad en VO-raad.
- Ouders spelen in de verschillende fases van de beweegcarrière van een kind een essentiële rol: als rolmodel, om te ondersteunen en faciliteren, of om te motiveren. Deze ouderbetrokkenheid wordt nog te weinig onderkend.
- Ondanks het feit dat het deelakkoord 'Vaardig in bewegen' als doelgroep kinderen van het basisonderwijs had, is er in de afgelopen jaren in het kader van de Kleine Bewegagenda meer aandacht voor de doelgroep 0-4-jarigen ontstaan.

Metten is weten?

- Er worden vaker meetinstrumenten ingezet om de motorische ontwikkeling van kinderen te meten. Kanttekening is dat testen of monitoren op dit moment nog vaak als doel in plaats van als middel gebruikt wordt. De doorvertaling van de uitkomsten van de metingen naar adequate beweegprogramma's en interventies laat nog vaak te wensen over.

Nog wel een weg te gaan van bewustwording naar gedragsverandering

- Kanttekeningen bij de focus op bewustwording zijn dat er nog te weinig onderscheid wordt gemaakt tussen groepen ouders en kinderen, dat er nog te weinig zicht is op ervaren barrières en werkzame principes en dat de einddoelgroep nog te weinig zelf betrokken is.
- Pedagogisch medewerkers op kinderdagverblijven en leerkrachten op basisscholen zijn vaak nog te weinig toegerust om kinderen te kunnen ondersteunen om goed en meer te bewegen.
- De groep kinderen die het minst vaardig is, is het meest gebaat bij ondersteuning, bijvoorbeeld in de vorm van MRT (Motorische Remedial Teaching). Het aandeel scholen dat deze vorm van ondersteuning aanbiedt is in de afgelopen jaren bijna verdubbeld (van 20% naar 36% tussen 2017 en 2021). Er is duidelijk meer ondersteuningsaanbod op scholen waar professionals op het gebied van bewegen (bv. vakdocenten) in dienst zijn dan op scholen waar dit niet het geval is.

Integrale samenwerking komt langzaam op gang en is een belangrijke voorwaarde

- Op diverse plekken ontstaat lokale en intersectorale samenwerking en een integrale aanpak. Die aanpakken kunnen als inspirerende en leerzame voorbeelden dienen. De afgelopen jaren hebben laten zien dat verschillende vormen van integrale aanpak op lokaal niveau goed lijken te werken, maar vaak is er te weinig regie en ontbreekt een heldere visie. Tot nu toe is er vooral op landelijk niveau nog onvoldoende structurele samenwerking tussen sectoren.
- Een integrale aanpak is voorwaardelijk voor een structurele oplossing om kinderen meer en beter te laten bewegen. Samenwerken, binnen en tussen sectoren, maar ook over de tijd, vergt geduld en inzet: elkaar vinden, afstemmen en steeds reflecteren op de opgedane ervaringen.
- Belangrijke leerpunten die benoemd worden zijn: een trekker/coördinator en een helder geformuleerde en gezamenlijke aanpak/kapstok waarop het nationale en lokale beleid gebaseerd wordt.

Topsport die inspireert

De ambitie van het thema topsport die inspireert is dat 'de Nederlandse topsporters en topsportevenementen mondiaal toonaangevend, toekomstbestendig en van maximale maatschappelijke waarde voor Nederland zijn'. Het deelakkoord 'Topsport die inspireert' is later dan de andere deelakkoorden ondertekend (in oktober 2019).

Sleutelprojecten

Door de veelheid en diversiteit aan maatregelen van dit deelakkoord bleek een gezamenlijke focus en sturing lastig. De stuurgroep (met leden vanuit het ministerie van VWS, NOC*NSF en VSG) heeft daarom in 2021 in samenspraak met de betrokken partijen zes 'sleutelprojecten' benoemd. Voor alle sleutelprojecten is bij de selectie nadrukkelijk gekeken naar de toegevoegde waarde van de betrokkenheid van de driehoek (ministerie van VWS, NOC*NSF en VSG). Die betrokkenheid op zowel landelijk als lokaal niveau is een belangrijke vernieuwing ten opzichte van het traditionele topsportbeleid. Bij meerdere sleutelprojecten zit men in 2022 nog in de ontwerpfasen. In enkele gevallen hangt dit deels samen met de coronacrisis, waardoor nieuwe plannen later zijn gestart dan beoogd. De belangrijkste ontwikkelingen per sleutelproject zijn:

Maatschappelijke waarde topsport

- Dit sleutelproject richt zich op de verduidelijking van de definitie van de maatschappelijke waarde van topsport en de beschrijving van de manieren waarop deze kan worden vergroot.
- NOC*NSF heeft in samenwerking met More2Win een onderzoek uitgevoerd naar de betekenis van de maatschappelijke waarde van topsport. De resultaten van het onderzoek hebben geleid tot een gezamenlijk denkkader, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen maatschappelijke waarde (de waarde/waardering die de maatschappij aan topsport geeft) en maatschappelijke impact (een maatschappelijke verandering die door topsport wordt bereikt).

Talentontwikkeling

- Het belangrijkste doel binnen het sleutelproject talentontwikkeling is het op een verantwoorde wijze herkennen en ontwikkelen van talentvolle sporters richting eervolle prestaties. Een werkgroep, bestaande uit NOC*NSF, VSG, het ministerie van VWS en een aantal gemeenten, heeft in 2021 gewerkt aan een startdocument. De aanpak richt zich op drie speerpunten: 1) geoptimaliseerde in-, door- en uitstroom van talentvolle sporters, 2) een verbeterde verbinding tussen de betrokken partijen en 3) sporters met competenties die van waarde zijn voor de maatschappij.
- Vooral de verbeterde verbinding (samenwerking en kennisdeling) en de maatschappelijke waarde krijgen hiermee meer aandacht dan voorheen. De aanpak die staat beschreven in het startdocument bouwt deels voort op bestaand beleid en heeft tot nu toe geleid tot een versterking en verbreding daarvan. Daarnaast geeft de werkgroep aan dat de samenwerking tussen de partijen van de werkgroep is verbeterd, waardoor de plannen ook breder worden gedragen.

Doorlopende leerlijn voor trainers/coaches

- Het project zit in de laatste (implementatie)fase en loopt tot de zomer van 2022. De doorlopende leerlijn heeft verwantschap met de Human Capital Agenda Sport uit 2021. De ontwikkeling van de doorlopende leerlijn kan dus niet geheel worden toegeschreven aan het sportakkoord, maar heeft hierdoor wel een belangrijke impuls gekregen.
- Volgens de trekkers van het sleutelproject ligt de opbrengst van het sportakkoord met name in een sterk verbeterde samenwerking tussen onderwijs en sportbonden en in de samenwerking met andere deelakkoorden. De opleiding trainer-coach op niveau 3 hangt direct samen met sport en bewegen bij de jeugd en het bewegingsonderwijs. Hierdoor bestaat een overlap met het deelakkoord vaardig in bewegen.

Teamsportcompetities

- Het doel van het sleutelproject is om 'samen met sport, onderwijs en overheden, bedrijfsleven en media de maatschappelijke waarde van top teamsportcompetities, top teamsportclubs en talentvolle teamsporters te vergroten'. Het plan van aanpak richt zich op vijf grote teamsporten: handbal, hockey, korfbal, volleybal en waterpolo.

- In de eerste fase is samen met de vijf sportbonden een gezamenlijke teamsportvisie opgesteld, met als doel om de meerwaarde van sportoverstijgende samenwerking te verkennen. Hier kwam onder andere uit naar voren dat integrale samenwerking met overheden, onderwijs en bedrijfsleven belangrijk is. De tweede fase is gestart in september 2021. Een kernteam heeft een plan met vijf strategische lijnen opgesteld, met doelstellingen voor de langere termijn. Deze strategische lijnen hebben betrekking op 1) een integrale beleidsontwikkeling binnen de topclubs, 2) het versterken van de organisatiekracht, 3) het versterken van het topsportklimaat bij de topclubs, 4) het vergroten van het bereik in de media en 5) het vergroten van de maatschappelijke waardepropositie. De hieraan gekoppelde doelstellingen zijn veelal gericht op de periode 2026-2032.

Topsportaccommodaties

- Het sleutelproject topsportaccommodaties is gericht op het realiseren van sportaccommodaties van topniveau door een plan van aanpak te ontwikkelen waarin wordt gekeken welke modernisering of aanvullingen de komende jaren noodzakelijk zijn.
- SPOZA heeft een onderzoek uitgevoerd naar het proces van de ontwikkeling en bouw van topsporttrainingsaccommodaties, gevolgd door aanbevelingen voor verbetering. Uit dit rapport komt onder andere naar voren dat een landelijk overzicht van topsportaccommodaties, in combinatie met een langetermijnplanning, ontbreekt. Er moet een strategisch vastgoedplan voor de topsport komen, zodat overzicht ontstaat van vraag (sportbonden) en aanbod (gemeenten, vastgoedeigenaren). In dit plan ligt de nadruk op trainingsaccommodaties (in tegenstelling tot wedstrijdaccommodaties). Een vervolgstap is deze partijen bij elkaar brengen. Hiervoor wordt een eerste stap gezet met de organisatie van een startconferentie in 2022.

Evenementenstrategie

- In november 2020 hebben het ministerie van VWS, VSG en NOC*NSF de Nederlandse Topsportevenementen Strategie 2021-2030 (NTS) gepubliceerd. Hierin zijn de gezamenlijke uitgangspunten van de Nederlandse evenementenstrategie vastgelegd.
- In de kamerbrief 'Topsportevenementen met meer maatschappelijke waarde' (november 2020) wordt gewezen op de publicatie van de NTS en staat dat het de ambitie van het kabinet is om Nederlandse topsporters voor eigen publiek het beste uit zichzelf te laten halen en daarmee zoveel mogelijk Nederlanders te inspireren.
- Andere ontwikkelingen binnen dit sleutelproject zijn onder meer de uitgezette challenge 'Oranjegevoel bij topsportevenementen' met drie winnende projecten, en de ontwikkeling van het Versnellingsprogramma Duurzame en Circulaire Sportevenementen, dat momenteel loopt en tot doel heeft sportevenementen te verduurzamen.

Slotbeschouwing

In de slotbeschouwing beschouwen we het Nationaal Sportakkoord als een vorm van 'samenwerkend besturen'. Daarbij wordt 'meervoudig' samengewerkt tussen 1) verschillende bestuurslagen (van gemeentelijk tot nationaal), 2) verschillende sectoren (zoals sport, onderwijs, welzijn en zorg) en 3) verschillende typen actoren (zoals overheden, stichtingen, verenigingen en bedrijven). In de slotbeschouwing gaan we in op de vraag welke bijdragen deze nieuwe dynamische en lerende manier van besturen heeft geleverd aan de inhoudelijke opgaven van het sportakkoord, rekening houdend met een aantal externe ontwikkelingen, zoals de coronacrisis en de sterk gegroeide aandacht voor grensoverschrijdend gedrag in de sport.

In het tweede deel van de slotbeschouwing worden enkele lessen getrokken uit bijna vier jaar sportakkoord. Deze zijn:

- Bedenk aan de voorkant of het belangrijk of noodzakelijk is dat bepaalde partijen meedoen in het 'samenwerkend besturen'. Zo ja, ontwikkel dan een gerichte aanpak om die partijen te verleiden

mee te doen. Besef dat de ene aanpak een meer centrale en sturende rol van de (Rijks)overheid vergt en een andere een meer ondersteunende/faciliterende rol.

- Focus niet op het verdelen van taken en verantwoordelijkheden, maar ga uit van gedeelde verantwoordelijkheden. Vraag dus niet: ‘wie gaat erover?’, maar: ‘wie kan welke bijdrage aan de opgave leveren?’.
- Vanuit het perspectief van ‘gedeelde verantwoordelijkheid’ is het goed om opnieuw te kijken naar de toegevoegde waarde van het regionale en provinciale niveau in de (uitvoering van) sportakkoorden en/of het sport- en beweegbeleid.
- Pas het financieringsinstrumentarium aan op het samenwerkend besturen en de gedeelde verantwoordelijkheden.
- Houd rekening met het perspectief en de taal van de ‘gebruiker’, waarbij gebruikers niet alleen verschillende categorieën eindgebruikers kunnen zijn (ouderen, mensen met een beperking, enz.), maar ook bedrijven, bonden, zorginstellingen, scholen, verenigingen, enzovoort.
- Houd er rekening mee dat meervoudige samenwerking van veel partijen vraagt nieuwe of andere rollen aan te nemen. Ondersteun ze daarbij en geef ze de tijd die nieuwe rol te ontwikkelen.
- Samenwerking, netwerkvorming en uitvoering van gezamenlijk ontwikkelde programma’s vragen allemaal om kartrekkers en aansturing.
- Partijen in het veld voelen graag de steun en inhoudelijke betrokkenheid van het ministerie van VWS bij het sport- en beweegbeleid.
- De monitoring van de voortgang in de uitvoering van het sportakkoord moet afgestemd worden op de nieuwe aanpak van het samenwerkend besturen en bijdragen aan het ‘lerend vermogen’ van de partijen die de uitvoering van sportakkoorden lokaal en nationaal aansturen.

De slotbeschouwing sluiten we af met enkele aandachtspunten voor hoe nu verder. Die aandachtspunten zijn:

- Bouw verder op de opgebouwde samenwerkingsstructuren, ontworpen aanpakken en acties die in gang zijn gezet.
- Zorg voor ‘(bij)stuuringscapaciteit’: kartrekkers en regiegroepen die richting kunnen geven, de energie in het project en partijen betrokken kunnen houden en plannen kunnen aanpassen op veranderende omstandigheden of inzichten die zijn opgedaan in de uitvoering.
- Heb aandacht voor de kleinere organisatie en gemeenten en minder betrokken partijen zoals sportondernemers en overige bedrijven. Bied steun als ze zelf te weinig kennis en/of capaciteit hebben om geheel zelfstandig bij te dragen.
- Probeer tot heldere probleemanalyses te komen en een gedeelde visie op de achtergronden van het probleem, als basis voor een onderbouwde en gezamenlijke aanpak ervan.
- Er is overeenstemming dat het sportakkoord de belangrijkste thema’s omvat van het sportbeleid. Hooguit zou de link naar bewegen en gezondheid verder versterkt kunnen worden. Te overwegen is de thema’s te clusteren in minder ‘deelakkoorden’ of ‘pijlers’, om meer integraal werken te bevorderen. Nu ervaren velen ‘schotten’ tussen de pijlers en bestaat het gevoel dat daardoor kansen op samenwerking en afstemming worden gemist.
- Maak de monitoring onderdeel van de planvorming: denk aan de voorkant na over de uitvoering van de plannen en hoe en wanneer je daarbij wilt kunnen beschikken over wat voor informatie over de voortgang, en richt de monitoring daarop in.

Lees meer in de volledige rapportage: [‘Monitor Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’. De oogst van het sportakkoord - Voortgangsrapportage juni 2022’](#)

Mulier Instituut | Sportonderzoek voor beleid en samenleving
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl